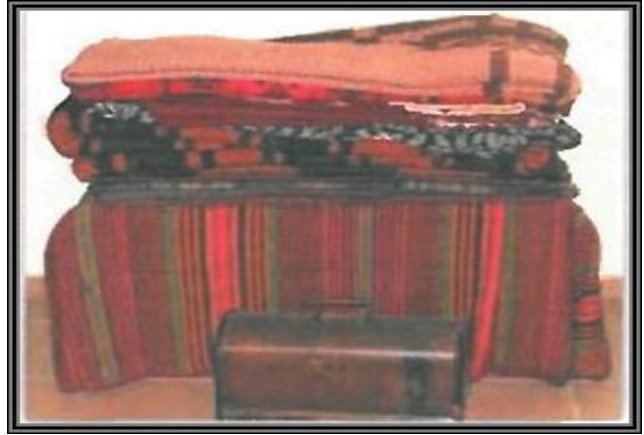

Η ΠΡΟΙΚΑ Α. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

Απόσπασμα από τα μυστήρια της Κεφαλλονιάς, 1856

Σύντομη ιστορική αναδρομή

Ο θεσμός της προικοδότησης των θυγατέρων είναι πανάρχαιος και από τα ομηρικά χρόνια φτάνει μέχρι την εποχή μας. Για αιώνες αμέτρητους από τα φυσικά και επίκτητα προσόντα της νέφης (ομορφιά, ψυχική και πνευματική καλλιέργεια κτλ.) το πρώτο που εξεταζόταν ήταν η προίκα της. Η απροίκιστη ήταν

κοινωνικά κατώτερη και δύσκολα βρισκόταν γαμπρός να τη ζητήσει σε γάμο. Από τα πρώτα βυζαντινά χρόνια (5ος αι. μ.Χ.) για τη σύσταση της προίκας συντάσσονταν προικώ εγγράφα. Η συνήθεια αυτή κράτησε σε όλη τη βυζαντινή περίοδο και συνεχίστηκε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Τα έγγραφα αυτά ονομάζονταν προικοσύμφωνα (αλλού προικοχάρτια, αρραβωνοχάρτια κτλ.) και στα χρόνια της Τουρκοκρατίας συντάσσονταν από κληρικούς, ιερείς ή μοναχούς, που εφαρμόζαν το οικογενειακό δίκαιο στους υπόδουλους Έλληνες.

Το προικοσύμφωνο συντασσόταν πριν από τον γάμο. Η προίκα παραδινόταν στον γαμπρό πριν από τη στέψη.

Περιλάμβανε είδη ρουχισμού, έπιπλα, οικιακά σκεύη, κοσμήματα, ζώα (πρόβατα, βόδια), νομίσματα κ.ά..

Περιλάμβανε βέβαια και όλα τα ακίνητα (σπίτια, αμπέλια, χωράφια, ελαιοκτήματα κτλ.), που περιγράφονταν με κάθε

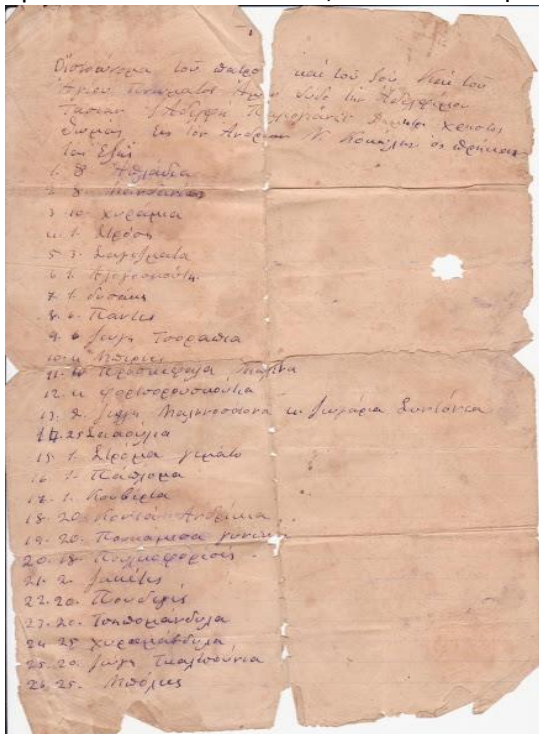
λεπτομέρεια (θέση, έκταση, γείτονες κτλ.). Ο σύζυγος είχε την υποχρέωση να διαχειρίζεται καλά την προίκα της συζύγου και να φροντίζει για τη διατήρηση και την ακεραιότητά της.

Ο θεσμός της προίκας είχε προκαλέσει έντονες διαμαρτυρίες και είχε γίνει αφορμή για διάφορες εκστρατείες. Η επανάσταση κατά της προίκας όμως, ξεκίνησε από 17 κοινότητες της Ρούμελης, με πρωτοστάτη έναν ασπρομάλλη αγρότη εν ονόματι Κώστα Κίτσο, από το χωριό Άγιος Γεώργιος. Πήρε την πρωτοβουλία να συντάξει ένα υπόμνημα προς τη βασίλισσα Φρειδερίκη ικετεύοντάς την να αναλάβει πρωτοβουλία για την «κατάργησιν της προικός θραύουσα ούτω τα δεσμά των αλυσσοδεμένων εκ ταύτης οικογενειών και μεταδίδουσα την χαράν, την ευτυχίαν και την ελπίδα εις αυτάς».

Παραδοσιακός γάμος στο Μαρκόπουλο στα Μεσόγεια τη δεκαετία του '30. The Benaki Museum

Σιγά-σιγά όλη η Ελλάδα ξεσηκώθηκε για την κατάργηση του θεσμού της προίκας. Τα πρώτα βήματα έγιναν τον Ιούλιο του 1978, όταν συστάθηκε μια ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή υπό τον ομότιμο

καθηγητή της Νομικής Αθηνών Α. Γαζή, με σκοπό την κατάργηση των νόμων 1403-1404 του Αστικού Δικαίου που αφορούσαν στην προίκα και αντετίθεντο στις αρχές περί ίσων δικαιωμάτων των δύο φύλων του Οικογενειακού Δικαίου του Συντάγματος.

Η επιτροπή τολμηρά είτε «όχι στην προίκα» και ζήτησε την κατάργηση του θεσμού, αναφέροντας ότι οι γονείς δεν θα υποχρεούνται να δίνουν προίκα στα κορίτσια, αλλά να παρέχουν στα παιδιά τους -αγόρια και κορίτσια- όλα τα απαραίτητα εφόδια για το νέο ξεκίνημα στο γάμο τους.

Όστόσο, η οριστική κατάργηση της προίκας θεσμοθετήθηκε στην Ελλάδα με τον νόμο 1329/1983(επί Α. Παπανδρέου). Σήμερα, αντί για προίκα έχει θεσμοθετηθεί με το άρθρο 1509 ΑΚ η γονική παροχή στο τέκνο (άρρεν ή θήλυ) από οποιονδήποτε γονέα του είτε για την δημιουργία ή τη διατήρηση οικονομικής ή οικογενειακής αυτοτέλειας ή για την έναρξη ή την εξακολούθηση επαγγέλματος. Από την έναρξη της ισχύος αυτού του νόμου η γυναίκα αποκτά, αυτοδικαίως, χωρίς την καταβολή οποιοδήποτε φόρου ή τέλους, την κυριότητα των πραγμάτων που δόθηκαν στον άνδρα για προίκα κατά κυριότητα και σώζονται στην

περιουσία του.

Κυριακή 22 Αυγούστου 2004

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

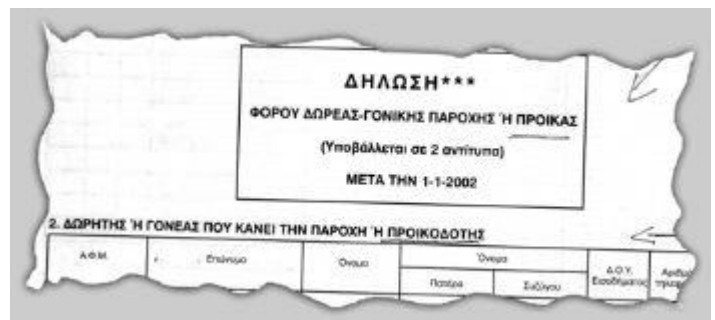
Σελίδα 29

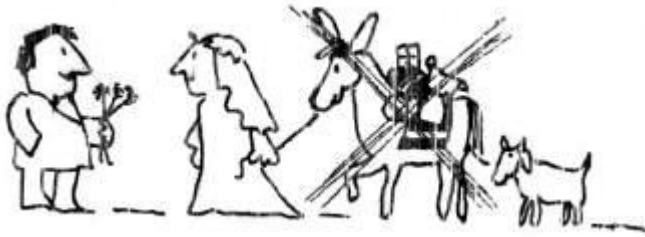
**ΡΕΠΟΡΤΑΖ
ΕΦΟΡΙΑ**

Καταργήθηκε ή όχι η προίκα;

Να υποθέσουμε ότι η Εφορία αγνοεί το νόμο που ισχύει από το 1983 και καταργεί το θεσμό της προίκας; Σαν να μην υπήρξε ποτέ η αλλαγή του Οικογενειακού Δικαίου, σαν να μη ζούμε στην εποχή όπου οι γυναίκες συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία και συμβάλλουν με τη δουλειά τους - έξω και μέσα στο σπίτι - στα βάρη του γάμου! Σε μια «δήλωση φόρου δωρεάς ή γονικής παροχής» που είδαμε πρόσφατα, διαβάσαμε: «Δήλωση φόρου δωρεάς - Γονικής Παροχής ή Προίκας». Και παρακάτω: «Δωρητής ή γονέας που κάνει την παροχή ή προικοδότηση». Κι ακόμα πιο κάτω, στις αντίστοιχες στήλες: «Δωρεοδόχος ή αυτός που παίρνει την παροχή ή προικιζόμενη»!!! Κάποιος δεν πρέπει να ενημερώσει το υπουργείο Οικονομικών ότι **αυτό το έντυπο είναι τουλάχιστο παράνομο; Η προίκα έχει πάψει να ισχύει** - τουλάχιστον σύμφωνα με τους νόμους, εδώ και **πάνω από είκοσι χρόνια**, ενώ **γονική παροχή γίνεται και στα αγόρια και στα κορίτσια** από τους γονείς, χωρίς να υπάρχει διάκριση φύλου, «είτε για τη δημιουργία ή τη διατήρηση οικονομικής ή οικογενειακής αυτοτέλειας, είτε για την έναρξη ή εξακολούθηση επαγγέλματος».

Φαίνεται όμως πως η Εφορία δεν έχει πειστεί ότι πρέπει να κοπεί... ο ομφάλιος λώρος που συνέδεε την οικογένεια με τον αναχρονιστικό θεσμό της προίκας - που τόσα χρόνια αγωνίστηκε το γυναικείο κίνημα να καταργηθεί.

Θα πρέπει να συμπεράνουμε μήπως πως θεωρεί τη γονική παροχή «προίκα»... με άλλη μορφή και ονομασία; Όμως ο νόμος είναι σαφής..

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Αναμφισβήτητα ο Ανδρέας Λασκαράτος υπήρξε ίσως ο μόνος άνθρωπος στο χώρο των ελληνικών γραμμάτων, που στήθηκε απέναντι από την κοινωνία της εποχής του προβάλλοντας την αντίστασή του σε όλα όσα κατά την γνώμη του ήταν αντίθετα στην κάθε έννοια λογικής, τιμιότητας και ηθικής.

Γεννήθηκε στο Ληξούρι της Κεφαλονιάς, το 1811, από οικογένεια ευγενών και πλουσίων.

Στα πρώτα του μαθητικά χρόνια φοίτησε στο σχολείο του Αργοστολίου αλλά και στο Κάστρο στη σχολή του **Νεόφυτου Βάμβα**. Με την έναρξη της λειτουργίας του σχολείου στο Κάστρο, ο Νεόφυτος Βάμβας παρουσίασε στον ευεργέτη των ελληνικών γραμμάτων **Φρειδερίκο Γκίλφορντ** τον μικρό Ανδρέα Λασκαράτο σαν ταραξία, άτακτον και φιλόνικο. Όμως ο Γκίλφορντ καταφέρνει να διακρίνει τα φυσικά χαρίσματα του νεαρού Λασκαράτου.
-Αυτά τα παιδιά μου αρέσουν, θα πει στον Νεόφυτο Βάμβα και το μέλλον θα τον δικαιώσει.

Τελικά, ο Λασκαράτος θα φύγει τρέχοντας από το σχολείο του Κάστρου και αυτό θα το πληρώσει μ' έναν τραυματισμό *Ουδέν ωφελήθη από τον Βάμβα, γράφει ο Δε Βιάζη: «διότι ο μεν μαθητής έτρεφε αντιπάθειαν εις τον διδάσκαλον, ο δε διδάσκαλος δεν ηγάπα τον δυσυπότακτον μαθητήν, ουδέ εννόησε το πνεύμα του».*

Ο θείος του, Δημήτρης Δελλαδέτσιμας, γνωστός στην ιστορία των Εφτανήσων για τις πολιτικές του δραστηριότητες, τον φέρνει στην Κέρκυρα, όπου τα πρώτα του μαθήματα θα τα πάρει από τον σοφό Ιταλό **Βικέντιο Νανούτσι** και τον **Ανδρέα Κάλβο**, ενώ παράλληλα θα τον διορίσει υπάλληλο της Γερουσίας των Ιονίων Νήσων μήπως και τον καταφέρει να διδαχτεί πειθαρχεία.

Στη συνέχεια φοιτά στη Νομική Σχολή της Ιόνιας Ακαδημίας και μετά από ένα χρόνο μεταγράφεται στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, Εκεί, μετά τις σπουδές του θα ανακηρυχθεί διδάκτωρ της Νομικής.

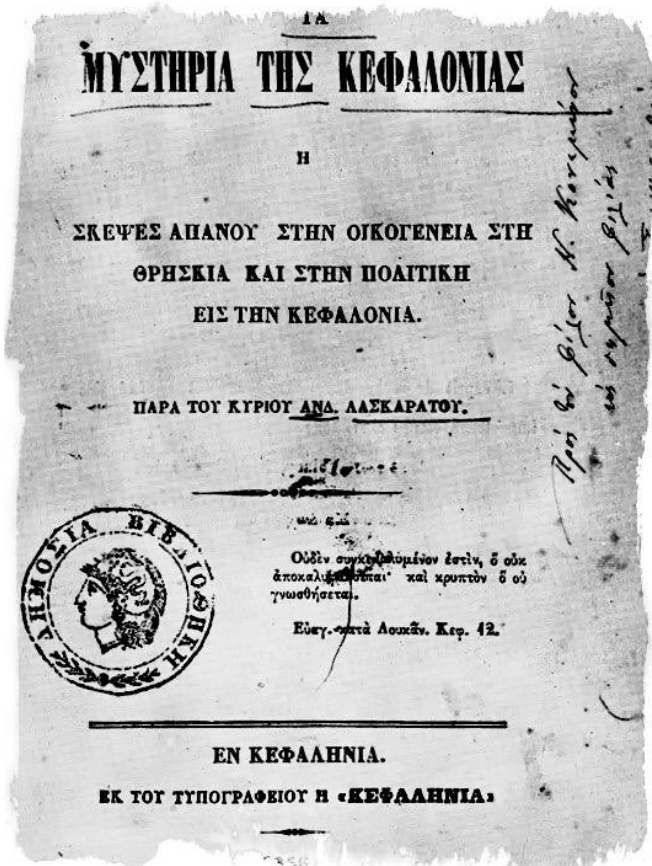
Επιστρέφοντας στο Ληξούρι εργάζεται σαν δικηγόρος και μετά διορίζεται δικαστικός πάρεδρος. Όμως ο Λασκαράτος ήταν πάντοτε Λασκαράτος.

Το 1843 παραιτείται από την θέση αυτή και αφοσιώνεται στην συγγραφή, ενώ αρνείται οποιαδήποτε θέση του προσφέρεται, για να είναι *λεύτερος στις σκέψεις του και στις πράξεις του, όπως ο ίδιος έλεγε.*

Τοποθετημένο στην παραλία του Ληξουρίου, το **άγαλμα** του σατιρικού ποιητή **Ανδρέα Λασκαράτου**, είναι πια σήμα κατατεθέν της πόλης.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ

Τα μυστήρια της Κεφαλονιάς είναι το πιο χαρακτηριστικό έργο του Ανδρέα Λασκαράτου. Γράφτηκε στα **1856** με υπότιτλο "ή σκέψεις απάνου στην οικογένεια, στη θρησκεία και στην πολιτική εις την Κεφαλονιά". Το βιβλίο διαιρείται σε αυτά τα τρία μέρη ('Οικογενειακά', 'Θρησκευτικά', 'Πολιτικά') και ο συγγραφέας παραθέτει τις σκέψεις του πάνω σε αυτά τα ζητήματα που τα θεωρούσε κεφαλαιώδους σημασίας.

Το απόσπασμα του σχολικού βιβλίου προέρχεται από το 1^ο μέρος, τα 'Οικογενειακά', για το οποίο ο Γρ. Ξενόπουλος έγραψε: **η κεφαλονίτικη οικογένεια του καιρού του δεν του αρέσει θέλει μιαν άλλη, βασισμένη στην αγάπη, στην αρμονία των ψυχών και όχι στο συμφέρον, στη βία και στην τυραννία του αντρός. Θέλει το γάμο μόνο από αμοιβαία εκτίμηση και κλίση και με τα ίδια δικαιώματα στο σπίτι.**

Ο Λασκαράτος έχει ηθικοδιδασκτική πρόθεση και σατιρίζει στο έργο του τις προλήψεις και τις δεισιδαιμονίες, την αμορφωσιά και τη μιζέρια των τότε συμπατριωτών του καθώς και την διαφθορά του ορθόδοξου κλήρου της Κεφαλονιάς. Καμία κοινωνική σύμβαση της εποχής δεν γλύτωσε από τα βέλη του. Όπως ήταν φυσικό, "Τα μυστήρια της Κεφαλονιάς" προκάλεσαν θυελλώδεις αντιδράσεις, που έφτασαν ως τον αφορισμό του Λασκαράτου αρχικά από τον Μητροπολίτη Κεφαλονιάς και

έπειτα από την Ιερά Σύνοδο.

Το έργο ξεχωρίζει για το δυναμικό, επιθετικό του ύφος. Πολεμά, σαρκάζει, και αντιμάχεται την αδικία. Η σάτιρά του είχε στόχο να διορθώσει τα κακώς κείμενα . «Χαρακτήρας της σάτιρας» γράφει ο ίδιος, 'είναι η αυστηρότητα.. Δια την σάτιραν το αίσθημα πρέπει να είναι δυνατό: θεία οργή πρέπει να κινεί τον σατιριστή»!

Η γλώσσα του είναι μείξη δημοτικής, καθαρεύουσας και πολλών ιδιωματικών επτανησιακών εκφράσεων, που κάνει τον λόγο του άμεσο και ζωηρό.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- 1^η .....
- .....
- 2^η .....
- .....
- 3^η .....
- .....
- 4^η .....
- .....

ΣΧΟΛΙΑ

1^Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

- Αρχίζει με μία γενική διαπίστωση σχετικά με τις θυσίες των γονιών προκειμένου να παντρέψουν τα κορίτσια τους. Έτσι, η θέση του συγγραφέα και το θέμα παρουσιάζονται συνοφασμένα, ευθύς εξαρχής μέσα από μία αποφθεγματική ρήση: .....(εντοπίστε την)
- Ο Λασκαράτος για να δώσει αντικειμενικό χαρακτήρα στον λόγο του, χρησιμοποιεί **τριτοπρόσωπη αφήγηση**(βλ. συνοπτικό διάγραμμα όρων Αφηγηματολογίας).
- Στη συνέχεια η αναφορά γίνεται ειδικότερη: ο συγγραφέας ενδιαφέρεται για την κεφαλονίτικη οικογένεια και ιδιαίτερα για τα ανύπαντρα κορίτσια και τον τρόπο που τα αντιμετωπίζουν οι γονείς τους προκειμένου να τα παντρέψουν:
θυσιάζει τη θυγατέρα του την ίδια εις την απόφαση του να την υπανδρέψει! : Θυσιάζεται η ανθρώπινη ύπαρξη στο βωμό της εξυπηρέτησης των κοινωνικών συμβάσεων!

2^η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

- Εκείνο είναι που στην Κεφαλονιά...**κύριο σκοπό** του γάμου : .....

(τι ύφος υιοθετεί εδώ ο συγγραφέας και γιατί. Σχολιάστε.)

- 'Βαλμένοι ανάμεσα στο **Πρέπει** και την αδυναμία της εκτέλεσώς'.....

..... (με ποιον τρόπο ο συγγραφέας μας παρουσιάζει τη δεινή θέση των γονιών; Τι στάση τελικά αυτοί επιλέγουν; Το ύφος που υιοθετείται εδώ δείχνει να δικαιολογούνται οι γονείς για αυτήν τους την επιλογή;)

3^η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

- Τι στερείται το κορίτσι προκειμένου οι γονείς να συγκεντρώσουν χρήματα για το γάμο του;

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

(με ποια σημεία στίξης ο συγγραφέας εκφράζει την οργή και αγανάκτησή του;)

4^η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

- **ελεεινές οικονομίες:** .....

- **αρκετό να κινήσει την κερδοσκοπία ενός γαμπρού:** .....

- **Η αξία της ανθρωπιάς που ήθελε έχει η γυναίκα του!**(τι ύφος υιοθετείται στις παραπάνω φράσεις και γιατί. Σχολιάστε)

6^η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

- η ζοφερή πραγματικότητα με αλληπάλληλες ρητορικές ερωτήσεις(συμπληρώστε).....

8^η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Καταφέρεται εναντίον των γονέων που εφαρμόζουν τους κανόνες του εμπορίου στα ίδια τους τα παιδιά.

Αναφερθείτε στα παραδείγματα που χρησιμοποιεί. Σχολιάστε το ύφος.

- .....
- .....
- .....

9^η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Ποια σημεία -κατά τη γνώμη σας- αξίζει, εδώ, να σχολιαστούν;

- .....
  - .....
- .....

10^η, 11^η, 12^η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Ποιες έννοιες δεν έχουν μάθει να ξεχωρίζουν οι συμπατριώτες του Α. Λασκαράτου; Για ποιο θέμα τους ψέγει ο συγγραφέας και στις τρεις αυτές παραγράφους;

- .....
- .....
- .....

●ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 13^η

Έτσι ε συνηθίστηκε!':

.....
.....

(ό,τι συνηθίζουν να κάνουν οι άνθρωποι σε μία κοινωνία ,κάποια χρονική στιγμή στο ρου της ιστορίας είναι και σωστό; Αν όχι, με ποια κριτήρια αξιολογούμε την ηθικότητα των επιλογών-συνηθειών μιας εποχής;)

● Τι παρατηρείτε στο ύφος του συγγραφέα στις παραγράφους αυτές; Συνδυάστε το με τη χρήση των σημείων στίξης.

.....
.....
.....

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 14^η

● Εξαιτίας των κοινωνικών συμβάσεων και των προλήψεων δημιουργείται ένταση στις σχέσεις μεταξύ των γονέων και των κοριτσιών τους αλλά και ένας φαύλος κύκλος στη ζωή των τελευταίων. Μπορείτε να τον εντοπίσετε; Πού οδηγεί εν τέλει τη ζωή των παιδιών αυτών;

.....
.....
.....
.....
.....

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΝΟΤΗΤΑ

Εντοπίστε τα δύο κύρια σημεία της τελευταίας παραγράφου . Τοποθετήστε τα σε αξιολογική κλίμακα και σχολιάστε τα.

1.....
.....
.....
.....
2.....
.....

ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ακολουθεί τη λογική πορεία που συναντάμε στα αποδεικτικά δοκίμια. Στην αρχή παρουσιάζει το πρόβλημα, ύστερα την αιτία του, μετά τις συνέπειες, και τέλος την πρόταση του συγγραφέα.

Εκφραστικά μέσα(λιτά)

1.....

2.....

Γλώσσα

Δημοτική με αρκετούς ιδιωματισμούς που δίνουν ζωντάνια στον λόγο.

Ύφος

Επίσημο, καταγγελτικό έως και δηκτικό με εξάρσεις τρυφερότητας και στοργής, όταν αναφέρεται στα βάσανα των κοριτσιών(υβρισμένο, κακοβλεμένο, τυραννεμένο)